

KOMENTARZ

Początek walki o schedę po Johnsonie. Wybory lidera Partii Konserwatywnej

Przemysław Biskup

11 lipca Partia Konserwatywna ogłosiła zasady wyboru nowego lidera, co jest konsekwencją rezygnacji Borisa Johnsona z przywództwa ugrupowania (7 lipca). Wybór zostanie ogłoszony 5 września, a nowy szef partii otrzyma nominację na stanowisko premiera Wielkiej Brytanii. Wybory wpłyną m.in. na model relacji unijno-brytyjskich po brexicie i brytyjską politykę wobec wojny na Ukrainie. Nowy premier ogłosi program swojego rządu podczas konwencji krajowej torysów (2–5 października).

Dlaczego Boris Johnson zrezygnował z funkcji premiera i szefa Partii Konserwatywnej?

Przyczyną rezygnacji z obu funkcji była utrata zaufania członków Partii Konserwatywnej. Złożyły się na to błędy premiera w kierowaniu pracą rządu (m.in. niepowołanie nowego doradcy strategicznego po zwolnieniu poprzedniego w listopadzie 2020 r.), liczne skandale dotyczące premiera lub jego najbliższych współpracowników, takie jak łamanie obostrzeń w czasie pandemii COVID-19, a także oskarżenia Chrisa Pinchera (zastępcy rzecznika dyscypliny w klubie poselskim torysów) o molestowanie seksualne. Rozbieżne z prawdą oświadczenia Johnsona w tej sprawie skłoniły kilkudziesięciu członków rządu do rezygnacji ze stanowisk. Było to bezpośrednią przyczyną złożenia urzędu przez Johnsona. O słabnącej pozycji premiera świadczył zły wynik wewnątrzpartyjnego głosowania nad wotum zaufania (27 czerwca). Johnson będzie jednak sprawował funkcję premiera do momentu powołania następcy.

Jak przebiega proces wyboru nowego szefa torysów?

Wybór jest dwustopniowy – dokonują go posłowie i następnie wszyscy członkowie Partii Konserwatywnej. W świetle zasad znowelizowanych 11 lipca faza pierwsza

zakończy się do rozpoczęcia wakacyjnej przerwy w obradach parlamentu (21 lipca) a druga – do czasu ponownego otwarcia obrad (5 września). Oficjalna rejestracja kandydatów wymagała poparcia 20 posłów, co udało się ośmiorgu spośród jedenaściorga osób publicznie deklarujących zainteresowanie startem. W pierwszym głosowaniu (13 lipca) kandydaci muszą zdobyć poparcie co najmniej 30 posłów, w kolejnych rundach eliminowana będzie osoba z najniższym wynikiem, do czasu wyłonienia finałowej dwójki. Wakacje będą okresem licznych finałowych spotkań kandydatów z wyborcami, czyli ok. 150 tys. członków partii. Poglądy i preferencje członków partii są bardziej prawicowe i probrexitowe niż posłów, co może mieć wpływ na ostateczny wynik. Nowy lider zostanie ogłoszony 5 września, bezzwłocznie otrzyma królewską nominację na stanowisko premiera, zaś podczas dorocznej konwencji torysów (2–5 października) przedstawi program nowego rządu.

Jakie są frakcje w Partii Konserwatywnej i jak może to wpłynąć na wybór nowego lidera?

Wybory uruchomiły najważniejszą debatę programową wśród torysów od 2005 r., ponieważ w latach 2016 i 2019 dominował temat brexitu. Można wyróżnić w niej co

KOMENTARZ PISM

najmniej pięć grup ideowych, z których większość – z powodów personalnych – dzieli się na faksje. W ostatniej dekadzie największy poziom dyscypliny i determinacji wykazywała probrexitowa prawica partyjna, która włączyła się też w spory ideologiczne (zwłaszcza spór o status osób transpłciowych) i dotyczące imigracji. Liczącą się siłą pozostało probrexitowe, ale liberalne społeczeństwo i populistyczne środowisko Johnsona. Kolejną grupą są konserwatywni fiskalnie i umiarkowanie zachowawczy społeczeństwo thatcherysty. Byli wojskowi akcentują z kolei kwestie suwerenności, inwestycji w obronę, transatlantyczność i asertywność wobec Chin i Rosji. Skrzydło centrowo-lewicowe (*One-Nation Conservatives*) charakteryzują krytyczna ocena (twardego) brexitu, liberalizm w kwestiach społecznych i akceptacja interwencyjnej roli państwa. Światopogląd członków partii premiuje kandydatów o bardziej prawicowej agendzie, jednak rozproszenie sił między frakcjami nie pozwala jednoznacznie ocenić, którzy kandydaci znajdują się w finałowej dwójce.

Kto ubiega się o funkcję szefa Partii Konserwatywnej?

Faworytką członków partii jest probrexitowa centrystka Penny Morduant (wiceminister ds. handlu, była minister obrony w 2019 r. i oficer rezerwy Royal Navy), zaś establishmentu partyjnego i posłów – umiarkowanie probrexitowy thatcherysta Rishi Sunak (minister finansów w latach 2020–2022). Prawicę reprezentują Kemi Badenoch (wiceminister ds. równości), Suella Braverman (prokurator generalna) i Liz Truss (minister spraw zagranicznych), przy czym dwie pierwsze mają wysokie poparcie członków partii, a ostatnia – posłów. Nadim Zahawi (były minister edukacji

i od 7 lipca minister finansów), Jeremy Hunt (w latach 2010–2019 kolejno szef kilku resortów, w tym spraw zagranicznych) oraz Tom Tugendhat (szef komisji spraw zagranicznych Izby Gmin i były podpułkownik wywiadu wojskowego) reprezentują centrum lub lewe skrzydło partii. Większość kandydatów reprezentuje nowe pokolenie polityków i – z wyjątkiem Truss, Sunaka i Hunta – nie ma długotrwałego doświadczenia na najwyższych stanowiskach w rządzie. Połowa kandydatów reprezentuje mniejszości etniczne.

Co wybory w Partii Konserwatywnej oznaczają dla polityki brytyjskiej i relacji z Polską?

Osią kampanii wyborczej jest polityka fiskalna i gospodarcza, która wpłynie m.in. na zdolność Wielkiej Brytanii do prowadzenia aktywnej polityki zagranicznej (np. wzmocnienia obecności na Indo-Pacyfiku) i intensyfikacji zbrojeń. Choć wokół brytyjskiego poparcia politycznego dla Ukrainy – kluczowego z punktu widzenia interesów Polski – panuje konsens, otwarta jest kwestia skali pomocy udzielonej temu państwu. Programy kandydatów potwierdzają też nieodwracalność wystąpienia Wielkiej Brytanii z UE, ale jednocześnie wskazują na rozpiętość postaw w zakresie modelu relacji brytyjsko-unijnych. Zwycięstwo prawego skrzydła zapowiadałoby kontynuację sporu o protokół północnoirlandzki i jego jednostronną zmianę ustawą, którą już wprowadzono pod obrady brytyjskiego parlamentu. Zwycięstwo centrowego lub lewicowego kandydata zapowiadałoby z kolei szansę na zacieśnienie współpracy z UE, ale też na „europeizację” brytyjskiej polityki odnośnie do rosyjskiej agresji na Ukrainę.